

Poslední posezení v Praze –
a na shledanou v Gruzii!

KOLCHIDA NENÍ jen bájná

Staří Řekové umísťovali do krajin dnešní Gruzie svou bájnou Kolchidu – zem zlatého rouna a velkých hrdinů. První podstatné jméno, jež se člověku vybaví při vyslovení slova Gruzie dnes, bude však nejspíše Kavkaz. A jména přídavná? Daleká, krásná, hrdá...

Ano, Gruzie nám připadá vzdálená. Vlakem jedete dva dny a musíte několikrát přestoupit. Letadlem je do Tbilisi cesta rychlejší – ale přímá linka nelétá zrovna často a s přestupem to trvá dlouho. Snad proto, že Gruzie vždycky byla a stále zůstává stranou hlavních turistických tras. Za sovětských časů sem úřady dvakrát rády zvídavé čumily nepouštěly, nemajice v mnoha ohledech čisté svědomí. A dneska? Zřejmě přežívá pověst neklidného zákoutí někdejšího ruského impéria, jež se sice osamostatnilo, ale se všemi neblahými průvodními jevy, jež dědictví „moudré stalinské národnostní politiky“ přináší. Kavkaz byl a je sudem střelného prachu. Žije tu řada národů, větších i menších, jež si po staletí ubližovaly navzájem a stěží si to dokáží jen tak odpuště. Staré hříchy mají dlouhé stíny, říkají Angličané. A i oni vědí o Kavkazu svoje. Dnes se ovšem drží stranou – na rozdíl od Rusů, kterým pořád ne a ne dojdě, že Gruzie už není součástí nerozbořeného sovětského svazku. Že je samostatná. Že má spoustu potíží a problémů, ale chce je řešit sama – a taky je vyřešit.

Mladá gruzínská demokracie to nemá jednoduché. Zem je hornatá, silnice mizerné, železnice jen někde. Když napadne sníh, odlehlá horská městečka si musí leckdy sama vystačit: co do zásobování, ale i udržování práva a pořádku. Navíc jsou tu pořád silné rodové tradice a zvyklosti. Muž je pán tvorstva, na straně druhé nelze ale přehlédnout silný kult ženy – matky, jež ke gruzínskému myšlení neododdělitelně patří. A tak zákonodárci, kteří v průběhu posledního desetiletí pilně modernizují gruzínské právní prostředí, nemají vůbec snadný úkol. Mají toho prostě nad hlavu: přesto ale stačili už přijmout

a v platnost uvést zákon o domácím násilí, jež je v mnohém podobný našemu. (Pochvalně dlužno podotknout, že v tomhle ohledu si Gruzínci pospíšili: jejich zákon platil dokonce už o půl roku dřív než náš. Již od června 2006...) Takže, zhruba po roce jeho fungování, vydala se z Tbilisi do Prahy delegace odborníků, aby u nás něco odkoukala a nějaké zkušenosti předala. Na začátku byl upřímný zájem organizace Anti-Violence Network of Georgia, tedy Sítě organizací proti násilí v Gruzii, navázat a prohloubit vzájemné kontakty obou zemí – projekt s dlouhým názvem Profesionální policejní práce a ochrana obětí v případech domácího násilí, jež v odpověď na gruzínský impuls vznikl, se zrodil v Praze, přesně řečeno v hlavách pracovníků Vyšší policejní školy a Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Praze 10. Předcházel mu úspěšný projekt Zlepšení policejní intervence v případech domácího násilí, realizovaný v rámci mezinárodního workshopu East-East Programme nadace Open Society Fund loni v říjnu.

Poctivá příprava přinesla plody: v druhé červencové dekádě přiletěla do Prahy šestice gruzínských odborníků, aby během pěti dní stihla maximum. V říjnu se na oplátku vydá do Tbilisi skupina expertů českých...

Pozoruhodný je už fakt, že v gruzínském týmu měly dvoutřetinovou převahu ženy a dívky: Teona Kupatadze je učitelkou psychologie na Akademii ministerstva vnitra

Eliso Amirejibi a Olga Panchulidze zastupovaly nevládní Sít' organizací proti násilí

Gruzie, kde se vzdělávají i odborníci pro policii, další tři účastnice Eliso Amirejibi, Olga Panchulidze a Tea Gaugua zastupovaly nevládní Sít' organizací proti násilí v Gruzii, zkratkou AVNG. Posledně jmenovaná je navíc občanským povoláním spjata se soudnictvím... Gruzínské muže zastupovali Levan Matchavariani, náměstek tbiliského policejního ředitele (mimoходом, ten se díky evidentním profesním zkušenostem stal jakýmsi neformálním mluvčím celé delegace) a Zviad Okropiridze, zástupce ministra vnitra pro policii.

Pět pražských dní strávili Gruzínci skoro v poklusu: tak bohatý program pro ně hostitelé připravili. Pročež žádná turistická selanka: začalo se exkurzí areálem pražské Střední policejní školy, následovalo setkání s učiteli, kteří mají problematiku domácího násilí jaksi „v referátu“. Na stejné téma se mluvilo i při setkání se soudcem a pochopitelně i na návštěvě sídla Bílého kruhu bezpečí a koordinálního centra azylových domů Magdala.

Pak se jelo do Brna na návštěvu tamního Městského ředitelství Policie ČR, jež má s řešením případů domácího násilí už řadu zkušeností a ustavilo pro ně dokonce speci-

Náměstek tbiliského policejního ředitele Levan Matchavariani se stal neoficiálním mluvčím delegace

uplatnily všemožné názory – a teď máme tedy jasno. Udělali jsme dobrou věc.

Jak se využívání zákona provádí v praxi? Existuje v něm jako u nás ustanovení, jež dává policistům oprávnění vykazat násilníka z domu?

Ano, v tom ohledu jsou váš i náš zákon obdobné. Policie může pachatele domácího násilí na určitou dobu vykazat, do čtyřadvaceti hodin však musí její verdikt potvrdit soudce.

A řekněte mi, jak se tohle ustanovení uplatňuje v praxi?

Geometrickou řadou! Zatímco první měsíc poté, co zákon nabyl účinnosti, jsme měli v celé zemi, dejme tomu, deset případů, další měsíc už ale šedesát. Třetí měsíc stovacet – a tak dále...

Kdysi jsem v Gruzii pobýval a pamatujete si, že tamní tradiční postavení mužů je velice silné: bez obalu řečeno, Gruzínci

mají nemenší sklon k machismu jako třeba Italové, Španělé či Jihoameričané...

To máte pravdu, naši muži jsou tradičně hlavami rodin a rodů, to je obecný jev u jižních národů a také v horách. Mentalitu nepředěláme za jednu generaci. Ale na straně druhé jistě víte, když Gruzii znáte, že u nás existuje velmi silný kult matek – a tím se leccos vyrovnává.

Zmínili jste se, že Gruzie má vedle domácího násilí řadu dalších, a podstatnějších starostí. Jistě k nim patří fakt, že život na Kavkaze znamená být obklopen

řadou národů a národností, jejichž vzájemný vztah se v posledních letech dost přiosříl. To klidu a bezpečnosti v zemi zrovna nepřispívá, že?

Jistěže ne. Nutno ale zdůraznit, že negativní impulsy v mezinárodním měřítku opravdu nevyvoláváme my. Chceme se všemi žít v dobrých sousedských vztazích. Jak jsme byli zvyklí... Jenže třetích ploch je řada a nikdy nevíte, co může vyvolat konflikt. Nikdy se u nás nestalo, že bychom Rusy poslali šupem domů – v Moskvě se to dělo běžně! Policisté na ulici zastavili Gruzína, naložili do auta, odvezli na letiště – a posadili do letadla směr Tbilisi. Bez důvodu, bez úředního vyhoštění. Vzpomínám, jak jsem četl, že Američani za války v Tichomoří shromáždili všechny Japonce ve Spojených státech a odvezli je do internčních táborů. Ale to byla válka, a my pořád přece žijeme a chceme žít v míru! Kdo taková řešení ruským úřadům poradil, netuším, ale dobré opatření to nebylo. Na straně druhé totiž akce vyvolává reakci. Gruzínský národ se stmelil, a také v Rusku se našlo dost myslících lidí, zejména umělců, kteří v minulosti často nacházeli v Gruzii inspirační zdroje, kterým je jasné, že tudy cesta k budoucnosti nevede. A dávají to těm nahoře vědět! A vnímáme sympatie i z dalších, vzdálenějších zemí, dostáváme i nabídky pomoci.

V Československu a později i v Česku devadesátých let jsme zažili prudký nárůst kriminality – jako daň za svobodu a demo-

kracii, říkalo se. Prožila Gruzie něco podobného?

Ano. Tahle tendence je nejspíš shodná pro všechny státy někdejšího ruského impéria... Navíc my jsme prožívali i přímý export zločinu z Ruska. Donutilo nás to přijmout tvrdá opatření. Když se dnes pachatelům prokáže spojení se zahraničním zločinem, pak jsou tresty přísnější. Šest i deset let vězení.

Jsmo malá země a opatření se u nás dají v život uvádět rychle. Takže po raketovém startu se nám podařilo vzrůst křivky zločinnosti zastavit a obrátit. Ne že by u nás dnes vládla selanka, ale trend jde jednoznačně k lepšímu. Prakticky třeba neznáme takové zločiny, jako jsou nájemné vraždy a podobné těžké delikty. Běžné věci: kapsy, byty, auta... Ale mimochodem, i krádeže aut se nám daří zlodějům znechutit! Prodat dnes v Gruzii BMW nebo Audi, které nemá v pořádku doklady, je skoro vyloučeno. A auta, ukradená třeba ve Slovinsku, v Německu nebo u vás a dovezená s nadějí na dobrý kšeft, se bez neprůstředlných papírů nedají vůbec přihlásit – takže kdo je koupí?

Během své návštěvy jste se leccos dozvěděli i o naší drogové scéně a boji proti závislostem: jsou drogy i gruzínský problém?

Jsou, jistě. Část naší mládeže jim propadla. Zvláštní je, že Gruzie není tranzitní zemí ve směru Asie – Evropa, spíš nám dělá starost, že jsme se stali zemí cílovou a že se k nám vozí leccos ze západu. Ani ne tak klasické drogy, spíš moderní syntetické preparáty – a ovšem taky původně substituční prostředek metadon.

Naše sezení se uskutečnilo na půdě Střední policejní školy v Praze. Můžete nám prozradit, jak vypadá současné policejní školství v Gruzii?

Musíte si uvědomit, že Gruzie má zhruba tři miliony obyvatel a úměrně tomu je početný i náš policejní sbor: taková síť škol, jaká je u vás, by se nám nevyplatila. V současné době máme tedy jedinou akademii, která organizuje všechny stupně výuky. Od základní přípravy až po kurzy specialistů. Sídli v Tbilisi a už jsme shledali, že bylo snažší ji moderně vybavit technikou než změnit a zmodernizovat systém výuky. Pomohla nám Evropa, ale kvalitní pedagogy si musíme najít a vychovat sami!

Mladá generace už asi zapomněla, ale starší si pořád vybaví, slyší-li jméno Gruzie, jistě městečko jménem Gori a jeho slavného rodáka: Josifa Džugašviliho, řečeného Soso Stalin. Řekněte, jsou ještě lidé, pro něž zůstal největším synem Gruzie?

Ale ano! Vy přo ostatně máte taky dost pamětníků, kteří vzpomínají s láskou na Gottwalda a jeho dobu. Pro většinu lidí je to ale spíš memento – a mladí už ani moc nevědí, o koho šlo. Což je taky chyba, zapomínat se nemá. Tak či onak, ten muž byl nezapomenutelná postava světových dějin a nikdo ho z nich nevymaže. Za Napoleonem taky zůstala spálená Evropa a miliony mrtvých, ale jak plyne čas, pro Francouze je spíš velkým rodákem než varováním. Ale že by Gruzie a Stalin patřili neodmyslitelně k sobě? Víte, on sám náš národ vlastně odepсал, Gruzíncům nevěřil, bouřili se a svými vyvolenci učinil Rusy!

Gruzie zůstává stranou turistického běsnění, jež ovládlo Evropu. Jak dlouho ještě?

Doufáme, že Gruzie bude destinací příštího desetiletí. Staví se silnice, hotely, všemožná lákadla. Historických památek máme na rozdávání. Zatím se zdáme daleko – ale skuteční znalci už vědí!

**Připravil Jan J. VANĚK
Foto Václav ŠEBEK**

Teona Kupatadze učí psychologii na tbiliské policejní akademii, Tea Gaugua pracuje v gruzínské justici

zovanou skupinu policistů. Po návratu do Prahy přišla ke slovu zdejší Městská policie, respektive její vzdělávací centrum a také návštěva nestátního zdravotnického zařízení Drop-in. Není přece žádným tajemstvím, že nejednu nepěknou domácí scénu odstartuje alkohol a také ovšem drogy...

Pět dní uteklo velice rychle, zbyly zážitky, plné bloky a paměťové karty digitálních fotočků. A vědomí, že na podzim si hosté a hostitelé prohodí role a do krásného Tbilisi vyrazí Češi... A tak jsme se na samotném konci pobytu gruzínských expertů s nimi sešli na kus řeči – samozřejmě, hlavním tématem debaty měla být problematika domácího násilí v daleké kavkazské republice, ale rychle se ukázalo, že zájmy přítomných jsou podstatně širší. A tak jsme gruzínskou současnost probrali trochu zevrubněji a z více úhlů...

Zákon o domácím násilí u vás platí, slavil v červenci první narozeniny: lze říci, že jde o téma, jež hýbá gruzínskou společností?

Asi bychom přeháněli, kdybychom tvrdili, že jde o problém zcela prvořadý – ale rozhodně se jedná o záležitost první kategorie, řekněme z první desítky témat. Rok platnosti navíc ukázal i pochybovačům, že jde o téma ožehavé a velice živé. A že společnost přijala zákon s velkými sympatiemi. Upřímně řečeno, i odborníky překvapilo, že ho veřejnost vnímá jako velice potřebný. Přípravě zákona totiž předcházela dvou či tříletá diskuse, v níž se